

Venkovní osvětlení historického středu Znojma

Ing. arch. Ludvík Grym, P.A.W.,
Ing. Petr Žák, Ph.D., Etna s. r. o.

Koncem loňského roku byl dokončen projekt rekonstrukce Horního a Václavského náměstí a ulic Vlčkova a Přemyslovců v historickém jádru města Znojma,

tých prostorů s osobitým a jedinečným rytmem a spádem. Jsou sobě navzájem jakýmisi městskými „pokoji a předpokoji“, a to v obou směrech pohybu.

Z řešených prostorů byl především stav Horního náměstí před rekonstrukcí svědectvím pohrdání historií místa. Bezbrhý počet parkovacích míst beze zbytku vytlačil funkci shromažďovací i reprezentační. Jako celek, spolu se ztracenou plochou s vodním prvkem – betonovou skruží, byl spíše než náměstím jeho karikaturou. Ne náměstím, ale dopravním prostorem – kruhovým objezdem s parkovišti. Architektonický návrh si vzal za cíl narovnat pokřivené vztahy v řešeném prostoru, nalézt přirozenou rovnováhu funkcí a nalézt stav, kdy chodci a automobily budou v přirozené rovnováze. Rovnocennost, vzájemné míšení chodců a dopravy v novém řádu uchovávají rozměr prostorného a živým ruchem naplněného místa.

Cílem návrhu rovněž bylo podpořit turistický ruch. Město Znojmo má skutečně co nabídnout, a to nikoliv „naserivováním“ obecně známých historických artefaktů, ale obrazem mladého a sebevědomého města, kdy vedle stáletí ověřených hodnot nechá vzniknout současné architektuře, která se neskrývá za schematicus minulých dob, bezpohlavně oprášující obraz města z období počátku 20. století, např. instalací podbíživých litinových replik městského mobiliáře, plynových lamp apod. Právě z momentů vzájemné úcty historické i současného vzniká ona tolik turisty

Obr. 1. Historická podoba Horního náměstí ve Znojmě

jehož součástí byla i obnova venkovního osvětlení. Historické jádro je vedle kláštera v Louce a kostela sv. Hipolyta jedním ze základních historických sídelních celků, které určily půdorys sídelního útvaru města i jeho hmotovou strukturu. Výnosem bývalého ministerstva kultury ČSR (21. 12. 1987) bylo historické jádro Znojma prohlášeno městskou památkovou rezervací. Historické jádro je hlavním městským prostorem s maximální atraktivitou a polaritou funkcí.

Obr. 2. Osvětlovací soustava na Horním náměstí před rekonstrukcí

Architektonický koncept

Základní osnovu města Znojma tvoří dvě prostorové osy historického jádra. První osa ve směru sever–jih prochází náměstím Svobody, Divišovým náměstím, Horním náměstím, náměstím T. G. Masaryka a náměstím Republiky. Na druhé ose ve směru západ–východ leží Komenského, Horní a Václavské náměstí a ulice Přemyslovců.

Řešený prostor se nachází v centrální části města Znojma na průsečíku zmíněných os a skládá se ze tří jedinečných prostorů, určených již v raném středověku. Horní náměstí bylo v té době hlavním náměstím Znojma a stejně jako Václavské náměstí a prostor před dnešním pivovarem na ulici Přemyslovců mělo nejen funkci tržní, ale především shromažďovací a reprezentační (obr. 1). Horní a Václavské náměstí a ulice Přemyslovců s prostranstvím před pivovarem jsou řetězcem sounáleži-

Obr. 3. Splnutí nové osvětlovací soustavy s okolním prostředím – Horní náměstí

Obr. 4. Horní náměstí po rekonstrukci

kulturní památce, rotundě Panny Marie a sv. Kateřiny.

Návrh osvětlení

Ve večerních a nočních hodinách je veřejné osvětlení primárně určeno k vytvoření světelných podmínek, které přispívají k větší bezpečnosti silničního provozu, pohybu chodců i k lepší orientaci návštěv-

vyhledávaná delikátní energie, která generuje vzájemnou úctu mezi profesemi i lidmi jako takovými.

Koncept osvětlení

Koncept osvětlení byl specifikován v návaznosti na koncept architektonický. Osvětlení, nebo také osvětlovací soustava, ovlivňuje vizuální vjem prostoru nejen ve večerních a nočních hodinách, ale také v průběhu dne. Zatímco v noci utváří prostřednictvím umělých zdrojů světla komplexní vizuální vjem prostoru a noční atmosféru místa, v denní době se uplatňuje svými rozměry, hmotou, barevnou úpravou i dispozičním uspořádáním.

Původní osvětlovací soustava, jejíž návrh zjevně nebral ohled na okolní prostředí a byl podřízen pouze technickým normám, velmi razantně a necitlivě zasáhla svým dispozičním uspořádáním i hmotou do vjemu historického prostoru a její prvky se rušivě uplatňovaly ve významných průhledech městem (obr. 2).

Z pohledu denní situace byla snaha navrhnout novou osvětlovací soustavu tak, aby její vizuální uplatnění bylo minimální. Osvětlovací soustava by měla splynout se svým okolím a neměla by se výrazně prosazovat v důležitých pohledových směrech (obr. 3).

Při charakterizování koncepce umělého osvětlení řešených prostorů v nočních hodinách nebylo třeba vytvářet umělou scénografickou kulisu. Řešení nabídl rozsah zadání a zvolená architektonická koncepce, gradace prostorů – velký, malý, lineární. Prostor živý, rušný a tichý, meditační. V případě Horního náměstí bylo záměrem celý prostor sjednotit a podpořit jeho monumentalitu a zároveň civilnost. Důraz byl kladen na obvod náměstí a na částečně osvětlené fasády bez záměrných světelných akcentů, které vymezují obvod náměstí. Směrem do středu

Obr. 5. Václavské náměstí po rekonstrukci

a také k Václavskému náměstí bude úroveň osvětlení klesat tak, aby byl zajištěn plynulý přechod do prostoru jiného charakteru.

U Václavského náměstí je podpořen jeho komorní a meditační charakter. Jeho prostorové těžiště je, na rozdíl od Horního náměstí, situováno do středu s nasvětlenou kašnou se sochou sv. Václava.

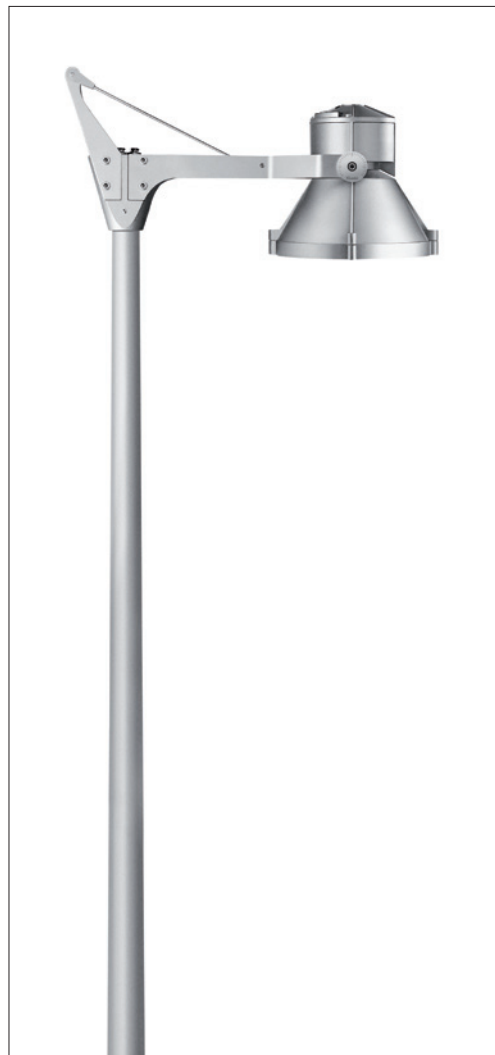
Osvětlení ulice Přemyslovců je rytmizováno protilehlým stromořadím v čistém lineárním uspořádání a je zakončeno zíd-
kou s integrovaným svítidlem, která uzavírá prostor ulice směrem do Gránického údolí. Světelný akcent vytvořený nasvětlením stromů zdola ve střední části ulice upozorňuje na přístup k národní

níků města. Velmi významná je také jeho role výtvarná, která je součástí architektonické koncepce, podporuje její vyznění a interpretaci a navozuje žádanou noční atmosféru.

Na základě koncepce osvětlení a funkčního zatřídění byly pro jednotlivé prostory navrženy následující průměrné hladiny osvětlenosti: Horní náměstí 10 lx, Václavské náměstí 5 lx, ulice Přemyslovců 5 lx. Vzhledem k tomu, že jedním z hlavních uživatelů veřejných prostorů jsou v tomto případě také chodci, je důležité nejen množství světla, ale také jeho barevný tón, specifikovaný teplotou chromatičnosti, a vjem barev. V rámci projektu byly použity halogenidové výbojky s náhradní teplotou chro-

Obr. 6. Ulice Přemyslovců po rekonstrukci

Obr. 7. Svítidlo CityWoody (iGuzzini)

matičnosti $T_{cn} = 3\,000\text{ K}$ a indexem podání barev $R_a = 80$.

Pro dosažení světelného účinku uvedeného v konceptu osvětlení je prostor Horního náměstí osvětlen soustavou umístěnou na stožárech s výškou 7 m (obr. 4). Tato instalační výška umožňuje dostatečně osvětlit obvod náměstí i přilehlé fasády do úrovně prvního nadzemního podlaží a zároveň neosvětluje vyšší podlaží budov. Tím je eliminováno přímého světlo dopadající okny do vnitřních prostorů přilehlých budov.

Václavské náměstí s intimnějším charakterem je osvětleno z nižších stožárů výšky 5 m, které jsou rozmístěny ve středech stran sférického trojúhelníku (obr. 5). Těžiště náměstí, které tvoří kašna se sochou sv. Václava, je nasvětleno čtveřicí svítidel (BBB 450, Philips) umístěných ve dně kašny. Její spodní část je osvětlena čtveřicí zápusťných svítidel (LEDplus, iGuzzini). V ulici Přemyslovců je výška stožáru zmenšena až na úroveň 4 m (obr. 6). Pro osvětlení historického jádra Znojma jsou pou-

žita svítidla CityWoody (iGuzzini) pro halogenidové výbojky (obr. 7). Horní náměstí je osvětleno svítidly s výbojkami 150 W, Václavské náměstí a ulice Přemyslovců jsou osvětleny svítidly s výbojkami 35 W.

V rámci návrhu osvětlení byla zohledněna také energetická náročnost i otázky spojené s rušivými vlivy umělého venkovního osvětlení na okolní prostředí. Ve srovnání s původní osvětlovací soustavou klesl instalovaný příkon veřejného osvětlení v řešených prostorech o 50 % z původních 5,5 kW na 2,8 kW.

Základní údaje:

Investor: MěÚ Znojmo, Obroková 12, Znojmo

Realizace: VHS plus s. r. o., Znojmo

Architekt: Ing. arch. L. Grym, Ing. arch. J. Škrabal, P.A.W.

Projekt elektroinstalace: Ing. V. Jiřík, A – projekt s. r. o.

Návrh osvětlení: Ing. P. Žák, Etna s. r. o., Ing. arch. L. Grym, P.A.W.

Dodavatel osvětlení: Etna s. r. o.

Svítidla VO: CityWoody (iGuzzini)

Foto: Petr Janžura

Literatura:

[1] *Souhrnná zpráva k projektu.* P.A.W., Brno, 2007.

[2] *Územní plán města Znojma a obcí Dobšice, Kuchařovice, Nový Šaldorf – Sedlešovice a Suchohrdly.* 2000.

[3] *Strategický plán rozvoje města Znojma.* 2007.

etna
iGuzzini

ETNA s. r. o.

Mečislavova 2, 140 00 Praha 4

tel.: +420 257 320 595,

+420 257 320 597

fax: +420 257 310 604

brána gsm: 724 912 091

e-mail: etna@etna.cz, www.etna.cz